

DEBATA “PRAVOSUĐE I GRAĐANI KOSOVA”, 11.06.2009.

Moderator: Dobar dan svima, i dobrodošli u Medija Centar u Čaglavici. Današnju debatu na temu “Pravosuđe i građani Kosova” organizuje Medija Centar uz podršku Američke ambasade u Prištini. Naši današnji panel učesnici, kojima još jednom želim dobrodošlicu, su: gospodin Alberto Perduka, šef odeljenja za pravosuđe u Euleksu, gospodin Stiven Hil, šef pravne jedinice u Medjunarodnoj civilnoj kancelariji, gospodin Živojin Jokanović, advokat. Pozvali smo i Ministarstvo pravde, ali ministarka Nekibe Keljmendi se nije odazvala pozivu. Kao i uvek, na samom početku ćemo čuti uvodna izlaganja naših panelista, koja ne bi trebala da budu duža od 7min. Najpre ćemo čuti gospodina Alberta Perduku.

Alberto Perduka: Dobro jutro svima. Moje ime je Alberto Perduka, šef odeljenja za pravosuđe u Euleksu. Zahvaljujem se na interesovanju koje ste pokazali o misiji Euleksa i njenim aktivnostima u oblasti pravosuđa. Kao što znate, pre tačno šest meseci misija Euleksa je počela sa svojim delovanjem nakon dužeg perioda od perioda usled teškoća u međunarodnom kontekstu, šest meseci kasnije.

Euleks više nije projekat. Euleks je realnost, naravno, tekuća realnost. Ne tekuća, već konkretna realnost koju svi mogu razumeti i započeti da procenjuju. Komponenta pravosuđa je deo ove konkretne realnosti. Do sada, komponenta pravosuđa je zaposlila i rasporedila svuda širom Kosova više od 190 međunarodnih članova osoblja i 120 lokalnih članova osoblja. Ovo osoblje deluje u nekoliko oblasti pravosuđa, uglavnom u ministarstvu pravosuđa, u samom pravosuđu u kazненоj administraciji. Imamo pravne eksperte koji se bave zakonodavnim procesom, koji pomaže lokalnim institucijama da se bave međunarodnom pravnom saradnjom. Imamo sudije i tužioce koji rade u raznim okružnim sudovima, u vrhovnom sudu i u raznim kancelarijama i tužilaštvima. Imamo osoblje koje radi u administraciji zatvora. Imamo pravne eksperte koji rade u pravosudnom veću Kosova i u drugim organima i institucijama. Samo navodeći ove oblasti pokazuje koliko su široki i različiti zadaci koje određeno pravosuđe Euleksa treba da ispunjava.

Ali, ono što drži zajedno sve te zadatke čija je raznolikost poprilično velika i da pruža koinzistentnost ovim zadacima je sama suština mandata Euleksa u celini i njegovog odeljenja za pravosuđe. Mandat, pokušaću da to sročim u nekoliko reči, je da pomogne lokalnim institucijama da uspostave i konsoliduje sistem administracije pravosuđa zasnovan na principima vladavine prava. Tako da je ključna reč vladavina prava. Svi mi znamo da je vladavina prava složen i vešestruk koncept. Ja želim da podsetim samog sebe i moje sagovornike da je pre 2300 godina nedaleko odavde, nekoliko stotina kilometara južno od Kosova, veoma poznati grčki filozof Platon bio ubeđen da ako je zakon rukovodilac vlade i ako je vlada njegov rob onda je situacija puna obećanja, i svi ljudi, rekao bih i žene, uživaju sve blagoslove koji postoje. Tako da nešto kasnije, najčuveniji od njegovih učenika filozof Aristotel, citirao Platona i rekao da zakon treba da upravlja, i da oni koji vladaju treba da budu službenici zakona. To je suština, ono što je razrađeno pre 2300 godina. Možemo da dodamo samo nekoliko reči ukratko. Mi smo ovde na konceptu vladavine prava, da podržimo lokalne institucije, da uvedemo zakone izrađene na transparentan način i u interesu svih, da pomognemo lokalnim institucijama da uspostavi pravosuđe koje postoje fundamentalna prava. Treće, da zaštitimo građane od krivičnih dela, da zacelimo rane iz prošlosti. To su četiri elementa našeg mandata pod vladavinom prava.

Dolazim do pravosuđa i dolazim do kraja mog izlaganja. Želeo bih da naglasim samo jednu stvar, i onda ćemo imati diskusiju tokom debate.

Naše sudije i naši tužioci do sada, ima ih oko 50 a u budućnosti oni će doći do broja od 70 ljudi, su tu ne da deluju da sprovede zasebnu pravdu i međunarodnu pravdu po tradicionalnom načinu već da rade unutar lokalnog pravosuđa. Da pomognu lokalnom pravosuđu da proširi kredibilnu, efektivnu i nepristrasnu multietničku pravdu. Tako da to nije zasebno telo već grupa sudija i tužilaca koji rade sa njihovim lokalnim kolegama. Oni su počeli da rade saslušanja. Oko 170 saslušanja je već zakazano. Oni su već doneli neke odluke, tako da je mašina počela da radi polako. Moraćemo da povećamo brzinu uz pomoć svih organa vlasti i svih zajednica. Ovo je izazov koji nas očekuje u bliskoj budućnosti. Hvala na vašoj pažnji.

Moderator: Hvala gospodine Perduka. Gospodine Hil izvolite, imate reč.

Stiven Hil: Hvala vam puno što ste me pozvali na ovaj važan događaj i zadovoljstvo mi je da sam u mogućnosti da vam se obratim i očekujem diskusiju sa ostalima, i da iznesem nekoliko komentara i stav iz perspektive Međunarodne civilne kancelarije (ICO) o pravosudnom sistemu. Da dopunim ono što je gospodin Perduka upravo izjavio o ciljevima. Tema, koju bih želeo da naglasim na današnjoj debati i tema, koja može da bude prosleđena građanima, je tema o promenama u pravosudnom sektoru i pravosuđu. Tokom proteklih godina postojao je određen broj promena koje su bile uvedene u pravosudnom sistemu i koje su dizajnirale tako da poboljšaju pravosudni sistem, da ga učine efikasnijim da postignu svoje ciljeve. Ali, i da osiguraju da svi građani mogu da učestvuju u pravosudnom sistemu, da koriste pravosudni sistem da brane svoja prava, i da izgrade funkcionalno društvo zasnovano na vladavini prava i poštovanju prava, uključujući prava ljudi iz manjinskih zajednica.

Veoma važno je uspostavljane Ustavnog suda koji se upravo odvija. Ovaj sud će biti čuvar Ustava, koji sadrži obimna prava, koja mogu biti odbranjena kroz Ustavni sud, i on će početi sa delovanjem u roku od nekoliko narednih meseci. Već je omogućeno građanima da podnesu žalbe Ustavnom sudu već nekoliko meseci, i izgleda da su njihove žalbe zaista uvažene. Mi očekujemo da sastav suda bude sačinjen od sudija najvećeg kalibra. Kao što je već poznato, postoje dvojice sudija iz manjinskih zajednica, uključujući jednog iz srpske zajednice.

Pređimo na proces veta ponovnog imenovanja sudija iz sistema. Postoji dubok sistem i proces reforme koji je u toku. Postoje veoma ohrabrujući i nezavisni podaci od strane Nezavisnog sudskog i tužilačkog saveta, koji se bavi procesom ponovnog imenovanja sudija, u pokušaju da se postignu vodeći rejtinzi i standardi i da se uspostavi pravosuđe koje se može suočiti sa izazovima, i omogućiti građanima da zaštite i odbrane sopstvena prava. S tim u vezi drago mi je što mogu da primetim da je bilo veoma pozitivnih znakova u velikom broju kandidata od strane srpske zajednice u tom procesu do sada, koji je u svojim početnim fazama. Ali, bilo je i onih kandidata od Kosovskih Srba koji se po prvi put pojavljuju u pravosudnom sistemu, i to je vrlo ohrabrujuće.

Kao deo procesa decentralizacije postojaće mogućnost u novim opštinama kao i u postojećim opštinama da se zatraži stvaranje sudova u opštinama, i postoji proces koji je tu uspostavljen. Ali nove opštine i postojeće opštine gde je većinsko stanovništvo, a pripadnici su manjinskih zajednica, imaće pravo da zatraže stvaranje ovog suda. I novi Ombucman je postavljen i imenovan, koji će pomoći u zaštiti prava. Kao što sam već rekao pravosudni sistem je verovatno najvažniji ključ za proces u kome građani mogu osigurati da su njihova prava odbranjena i koja su zasnovana na vladavini prava.

Dolazeći iz zajednice iz koje dolazim znam da su sudovi bili način na osnovu koja su mnoga pravila doneta, mnoga pravila su unapređena a pogotovo prava manjina su zaštićena. Možete

navesti da je to suludo da su odbranjena u velikom broju prava manjina, pogotovo u kontekstu Kosova i u kontekstu sveobuhvatnog Ahtisarijevog predloga o statusu, koji sadrži nekoliko načina na osnovu kojih se mogu uspostaviti da prava manjina mogu biti zaštićena.

Dozvolite mi da zaključim, i nadam se da će biti diskusije kasnije, i da čujem izlaganje sledećeg sagovornika koji je ključni deo ovog procesa, da ohrabri sve građane uključujući pripadnike manjinskih zajednica da upotrebe i iskoriste ovaj sistem.

Govorio sam o poruci promena, govorio sam o zaštiti koje su uređene u strukture ali ovo je samo deo koji građani koriste, tako da bi to bila moja poruka, takođe.

Na kraju naše perspektive želeo bih da naglasim da su institucije u procesu promene u međunarodne konstitucije, i to su institucije koje su odgovorne za sprovođenje ovih odredaba. Tako da ne mogu dovoljno naglasiti značaj iskorišćavanja ovih mogućnosti koje postoje, i da su one vrlo uspešne.

Zahvaljujem vam na mogućnosti koju ste mi pružili.

Moderator: Hvala gospodine Hil. Gospodine Jokanoviću, izvolite.

Živojin Jokanović: Pozdravljam sve prisutne.

Moji uvaženi prethodnici su govorili na temu i ne samo na temu već i za stanje koje na Kosovu vlada, i koji su primarni problemi na koje ubuduće treba obratiti pažnju.

Ja ću vrlo kratko da učinim jedan osvrt obizorom na to da je tema vrlo široka. Vrlo često vlada zabluda po kojoj kada se govori o pravosuđu misli se na sudove. Kada se govori o pravima, često puta to svodimo na pravosudni sistem. Za razliku od sudskog sistema pravosudni sistem je nešto širi po mom uverenju i shvatanju. A pravo građana se ostvaruje u poslednjoj distanci a to je stvarno sud. Da bi neko to pravo ostvario postoji u filozofiji prava neka poslovice, koja glasi otprilike, „treba da je u pravu, da ume da ga ostvari i da ima pred kim“. To znači da ima „pred kim“. Ja naglašavam baš to. A to pred kim znači da treba da imamo ne samo sudove, a sudove prevashodno, nego i druge organe. Ko su ti koji utiču na prava i ostvarivanje prava građana? Tu, pre svega, dok stignemo do suda imamo sijaset organa: organi lokalne administracije, uprave opštine..., imate organe gonjenja – policije, imate i vrhovni organ gonjenja, a to je tužilaštvo. Ako ti organi zataje onda ne možemo pričati o pravu, jer ono što stigne pred sud, ja bih vrlo odgovorno tvrdio, da se ne kako tako, nego da se čak na zadovoljavajući način okončava u sudskim institucijama. Mogu da vam kažem da sam za ovih 10 godina radio lično u preko 360 krivičnih predmeta. Postoje tri odluke sa kojima nisam zadovoljan ja i moji klijenti. To ne znači da su ljudi bili oslobođeni, nego da su shvatili i stepen odgovornosti i stepen zaštite društvenog dobra. Šta je suština, i gde se uslovno rečeno javlja javna nepravda i nezadovoljstvo? Ono se javlja kroz te prethodne organe ispred suda koji deluju. Ja ću vam reći jedan podatak: Mi imamo preko 1300, neću reći namerno građana, nego, Albanaca ubijenih posle 2000 godine, za koje niko nije odgovarao do danas. Da ne govorim o 1999, 2000 godini kada je nestalo jako mnogo Srba o čijoj sudbini ne znamo ništa, osim što znamo da ih nema. Sve su to manjkavosti koje u krajnjoj liniji govore o sistemu jednog društvenog sistema odnosno uređenja. Ja ću vam reći dve stvari, da je sirugno da mi 1999 godine ili bolje reći početkom 2000 godine nismo bili u prilici da imamo kvalitetne sudije, tužioce itd. Zašto? Iako se u samom početku 1999 uključilo desetak Srba u tužilaštvu i sudovima oni su lagano iščezli. Ne kritikujem nikoga. Na to je uticala opšta klima sigurno i dobrim delom neko nerazumevanje, nedovoljno razumevanje. Vidim danas iz izlaganja mog prethodnika da se povećai broj Srba javlja da se uključi u pravosudni sistem u pravosuđe Kosova. Ono na šta posebno moramo da obratimo pažnju jeste organizacija uprave i

zaštita danas, recimo u krivično pravnom smislu srpska populacija nije bitno ugrožena ili nije ugrožena, možda malo grubo rečeno nije ugrožena. Mi smo psihički prelomili da u pojedine delove Kosova ne stiže niko, i mogu da vam kažem da sam jedini Srbin i jedini advokat koji je ušao u sve sudove na Kosovo, i dan danas. Ima nešto tu što nije još u redu, ali mogu sa sigurnošću da tvrdim da je stanje iz dana u dan sve bolje. Šta je centralni problem kod zaštite prava nealbanaca, ne govorim slučajno već namerno nealbanaca a to je imovinska prava i imovinski zahtev. Mi za 10 godina nismo uspeli da vratimo ni 60, ni 50% imovine nealbanacima njima na raspolaganju. A ako kažem da je 50% rešeno, to je rešeno vrlo traljavo, nikako ili kompromisno, otuđili su, prodali su imovinu zbog stanja u kome su se našli. Nije to klasični voljni promet, već iznuđeni promet. Ako to imamo u vidu pred budućim organima i Skupštinom Kosova prevashodno, stoje ozbiljni zadaci da se u tom pravcu čine mnogo više nego što je do sada. Ako to ne ostvarimo imaćemo mi na sudovima neke procesuirane predmete, a ja očekujem da pravosuđe Kosova da krene ushodno, jer sada i iz reda Albanaca a i iz reda Srba, takođe u mogućnost da dobijemo stvarno kvalitet. Ja nisam sudija, ja nisam tužilac ali moram da vam kažem da je materijalni položaj sudija i tužilaca nikakav, i da je to razlog zašto ne možemo da očuvamo ili sačuvamo kvalitetan kadar. Koliko je bitno da se u pravosuđe Kosova, ja kažem, stručni ljudi i stručno hrabri. Ne treba tu neko junaštvo, nego, znate da nezalica je uvek i kukavica. Prema tome, nužno je stvoriti dobar kadar. Kosovu, po meni, nedostaje još jedna stvar. Nedostaje Kosovu Kosovo, zbog toga što su policija i pojedini drugi organi, čini mi se da su podeljeni na nekakve vilajete. Kamo sreće bar da su to one zone odgovornosti, nego ih ima više. Odakle sam ja kao lider onda ja imam svoju regiju, i odatle regrutujem pod nekakvim uticajem mojih milih mojih istomišljenika.

Ako ne budemo imali kosovsku policiju, kosovsko pravosuđe možemo tapkati u mestu još dugo i dugo.

Ja ću da skratim, jer rečeno mi je da je vreme ograničeno, zaključiću samo sa ovim. Mi nismo u početku stvaranja nekakvog prava. Imali smo vrlo razvijeno pravo Evropskog nivoa. Desilo se što se desilo. Pravosudni sistem i zakone koji su vladali na ovom području sigurno je trebalo modifikovati ali ne do tog stepena da mi danas imamo zakone koje ne možemo da istumačimo, ne umemo da primenimo jer su nedorečeni, jer su nejasni. Nužno je da normativnu delatnost ozbiljno staviti pod lupu. Ja neću da iznosim pojedine primere ali imate, da vam ne kažem šta, mnogo smetnji, mnogo poteškoća. To se događa na području gde je pre 700, pre 600 godina bilo pisanih zakonika od Leke Dukadžinija pa do još starijeg cara Dušana itd. Mi nismo populacija ni sredina kojoj treba stvarati. Sigurno je treba nadomestiti i usavršiti. Moramo se osloboditi nečega što se zove prošlost. Meni je smešno da u Ustavu i Ustavnom okviru piše nekakva društvena svojina. Molim vas, kategorija društvene svojine je prevaziđena svojina, to je vezano za sistem samoupravljanja za socijalizam. Nema društvene svojine u jednoj uređenoj državi, u smislu stvaranja države i prava kome težimo. To važi i za Srbiju sigurno koliko i za ovaj prostor. Dakle, oslobađati se od nekih tereta prošlosti nužno je, ali ne tako bezglavo, jer mi imamo i jedan i drugi. Govorim i jedan i drugi, govorim o albanskom i srpskom, koji su vrlo bogati, i kojima se može izraziti najtanije ono što se želi ostvariti. Oprostite i hvala.

Moderator: Hvala gospodine Jokanoviću, hvala i drugim panelistima na izlaganju. Sada ćemo čuti pitanja novinara.

Violeta Matović KiM radio: Gospodine Perduka, kratko i jasno. Otvarate li sud u južnoj Mitrovici, da ili ne?

Alberto Perduka: Mogu odgovoriti odmah na ovo pitanje. Mandat EULEKS-a važi za celo Kosovo i od prvog dana našeg delovanja EULEKS je odlučio da uputi neke sudije i tužioce u sud u Mitrovici, kao što smo radili i u drugim okružnim sudovima i u okružnim tužilaštvima. Naravno svi smo svesni da situacija u sudu u Mitrovici nije ista kao situacija koju imamo u drugim okružnim sudovima. Mi nikada ne možemo zaboraviti da je ova zgrada suda bila napuštena pre 10 meseci i od kraja februara i početkom marta 2008. godine nije bilo nikakve značajne pravosudne aktivnosti u vezi suda. Tako su naše sudije i tužioci ušli u praznu i potpuno neaktivnu zgradu suda. Jasno je da 4 sudije i 2 međunarodna tužioca, nisu mogli i ne mogu da sprovedu pravdu u regionu. Nisu mogli da zadovolje odgovore na sva pravna pitanja. Ono što je potrebno je da se uspostavi pravosudni sistem u obe zajednice i da započne delovanje suda, u zgradi suda, uz pomoć EULEKS-a. To je naš cilj, to je naš projekat, da pronađemo praktično rešenje koje može omogućiti ponovno uspostavljanje funkcionisanja zgrade suda. Zbog toga smo predložili obema stranama da rade na projektu i rešavanju krivičnih slučajeva koji čekaju suđenja već mesecima i u nekim slučajevima godinama. Kada kažem suđenja, kada navodim slučajeve koje čekaju na suđenja ja govorim o ljudima koji su u pritvoru bili mesecima čak i godinama. Ali to nema nikakve veze sa principom vladavine prava, što je protiv principa vladavine prava iz tog razloga smo značajno posvećeni da pronađemo način da ponovo započne sa radom suda u Mitrovici i da se on u prvim koracima bavi takvim zastarelim slučajevima. To je ja mislim odgovor na vaše pitanje, to je naš projekat, to je naš cilj i mi moramo da radimo na tome. Sve ostalo spada izvan naših nadležnosti.

Novinar: Gospodine Perduka, saznajemo da je pre nekoliko dana započet sudski procese protiv Milana Ivanovića i Marka Jakšića. Da li je tužilaštvo EULEKS-a uključeno u ovaj slučaj i kako gledate na ovaj slučaj?

Alberto Perduka: Hvala vam što ste mi pružili priliku da pojasnim mehanizam, na koji način naše sudije i tužioci mogu biti uključene u ove slučajeve. Postoje prava, principi i procedure. Za neka ozbiljnija krivična dela, ratne zločine, terorizam, kriminal i finansijski kriminal, pranje novca i slično, postoji isključivo osnovna dužnost za naše sudije. Tako da nemamo nikakvog izbora i nikakve mogućnosti kad god naši tužioci dobiju informaciju u vezi sa takvim navodnim zločinima oni moraju da se bave takvim slučajevima. Postoje neka druga krivična dela, ozbiljna i manje ozbiljna od krivičnih dela terorizma, organizovanog kriminala i pranja novca gde postoji takozvana podnadležnost, tako da to znači principijelno pitanje. Sudije Kosova i tužioci sa Kosova su zaduženi da se bave takvim pitanjima, ali pod određenim uslovima i u interesu pravilnog sprovođenja suđenja, i samo tada sudije EULEKS-a mogu preuzeti takve slučajeve. Tako da vam ne mogu dati odgovor o slučajevima koje ste naveli. Ja bih želeo samo da navedem da će naše sudije i tužioci pratiti ova pravila u slučajevima koje ste naveli. Ukoliko postoji prostor za primarnu nadležnost, ovim slučajem će se baviti naši tužioci. Ukoliko u suprotnosti navedena krivična dela povezana sa drugim krivičnim odredbama, manje ozbiljnim zločinima na našim sudijama i tužiocima je da odluče da li je u interesu pravde da preuzmu taj slučaj. Do sada nisam imao nikakvu informaciju o bilo kakvoj odluci koja je doneta po ovom pitanju.

Novinar: Da li se bavite ovim slučajem ili ne?

Alberto Pedruka: Ponavljam, sada ne. Na sudijama i tužiocima je da odluče dali su ispunjeni uslovi u ovim slučajevima, uzevši u obzir specifičnosti i činjenične elemente, ukoliko postoji prostor, da se bavimo takvim slučajevima ili ne. Ali još uvek nisam u položaju da vam kažem bilo šta zasigurno po tom pitanju.

Novinar: Dali ste upoznati sa uslovima rada suda u Vucitrnu gde je smešten sud u prostoriji manjoj nego ova gde smo sada? Šta ćete promeniti u tom smislu?

Alberto Perduka: Hvala vam na ovom pitanju. Ja znam veoma dobro uslove u kojima rade sudije, tužioci i sudsko osoblje u Vučitrnu. Bio sam tamo nekoliko puta i razgovarao sam sa predsednikom Barutijem, tako da mi je poznata situacija i znam šta se tamo dešava. Ono što mi možemo učiniti kao EULEKS je da radimo na ponovnom radu suda u Mitrovici i verujemo da bi dobar početak ovog procesa bio da se pozovu pravosudni organi obe zajednice da rade na paketu hitnih krivičnih slučajeva. Ponavljam ima nekoliko ljudi koji čekaju suđenje i koji se nalaze u pritvoru. Mi smatramo da to može biti dobar početak. Naše sudije i tužioci ušli su u ovaj sud u decembru 2008. godine. Počeli su da se bave nekim slučajevima i oni su pomogli dva suđenja, doneli su konačne odluke i sada su oni posvećeni održavanju i trećeg suđenja. Tako da se stvari pomeraju sa mrtve tačke. Mi smo potpuno svesni da to nije dovoljno i naše sudije i tužioci ne mogu uspeti da upravljaju svim hitnim slučajevima sami. Potrebno je da se uključe i saraduju sudije koje dolaze iz obe zajednice. Mi smatramo da bi pravda bila efikasna njoj je potrebno da ispuni nekoliko slučajeva. Među ovim slučajevima uslovno smatramo da je najmanji koncept koji dolazi iz javnog društva, javnog mišljenja iz javnosti apsolutno potreban. Ljudi moraju da shvate tu pravdu kao njihovu pravdu a ne nešto što je nametnuto. Iz tog razloga i mi radimo da prikupimo sve postojeće resurse i da učinimo i omogućimo da oni rade zajedno u sudu u Mitrovici.

Goran Avramović - KIM radio: Pitanje za gospodina Perduku i gospodina Hila. Prosto me interesuju stavovi organizacija ispred kojih oni dolaze. Gospodin Ivan Čukalović je izabran za sudiju Ustavnog suda Kosova. On dolazi iz Kragujevca, sticajem prilika ja sam u tom gradu rođen. Vrlo dobro poznajem situaciju na pravnom fakultetu na kom je on predavao. Čovek je optužen, znači naglašavam optužen, za učešće u aferi „Indeks“, za slučaj da neznate o čemu se radi, probaću da vam približim to, jednom rečenicom, prodavao je ispite studentima odnosno prelazne ocene za novac. Da li mislite da imenovanje takvog čoveka za sudiju ustavnog suda ovde može da predstavlja problem? Da li mislite da je imenovanje čoveka koji je u Srbiji studentima prodavao ocene za sudiju Ustavnog suda na Kosovu? Vi predstavljate pravo koliko sam shvatio, dali to može da predstavlja problem. Ako je tamo prodavao ispite, šta će ovde da radi. Tamo je bio samo profesor na fakultetu a ovde sudija Ustavnog suda zaboga!?

Alberto Perduka: Ja ću biti iskren prema vama i sa svima vama. Dok sam 20 godina radio kao sudija i tužilac u mojoj zemlji ja sam se bavio procesom na osnovu činjenica i dokaza, ne na

glasinama. Žao mi je nemam nikakva ovlašćenja i nisam u potpunosti u poziciji da iznesem bilo kakav komentar o pitanju koje ste pokrenuli. Ako mi kažete da je ova osoba optužena ja vam verujem, ali još jednom mogu li vas podsetim da biti optužen nije jednako krivici. Još samo jedno, na osnovu koncepta vladavine prava koji nas obavezuje da smatramo da se osoba smatra nevinom dok se ne dokaže da je kriva. To je opšti termin i kad je u vezi slučaj koji ste vi pomenuli iskreno, ja nemam nikakva ovlašćenja da dajem bilo kakav komentar i nemam nikakve nadležnosti. Kao pripadnik EULEKS-a u toj oblasti, bilo bi nepravedno sa moje strane da izmislim bilo kakva zapažanja po tom pitanju. Hvala vam!

Novinar Dnevni - EXPRES: Gospodine Perduka, određeni broj sudija nije prošlo test etike koju je pripremila nezavisna sudska i tužilačka komisija . Te sudije radiće još godinu dana do ponovnog polaganja ovog suda. Kakav je to onda sudija?

Alberto Perduka: Ja ne želim da vas zavaravam ali nemam nikakv odgovor po tom pitanju. Procesom stavljanja veta se bavi međunarodna zajednica. Prava i procedure su bile uspostavljene, pravni lekovi su bili uspostavljeni. Ukoliko su neki ljudi tužioci bili isključeni i nisu prošli ove testove biće u mogućnosti da podnesu žalbu i smatram da kao opšte zapažanje kao i da imamo interes da ovaj proces stavljanja veta bude sproveden i da bude zaključen na prav i ne relativno brz način. To je u interesu pravosnažnosti i da se to učini na pravi način. Ja smatram da ne postoji interes za bilo koga da ovaj proces bude sproveden i da bude prihvaćen kao nepravedan. Ja sam u potpunosti uveren da institucije koje su zadužene za ovaj proces veta, to su međunarodna pravosudna i sudska veća budu u poziciji i da daju odgovor na ova početna pitanja, pravedan i sveobuhvatan odgovor. Ostaje nam da sačekamo da ova komisija završi svoj posao i videćemo na kraju ishod ovih aktivnosti i bićemo u boljem položaju da damo procenu o sveobuhvatnoj vezi. Razumem zabrinutost i nezadovoljstvo ljudi koji nisu prošli te ispite ali moramo da imamo opštu viziju o ovoj vežbi. Ovo je vežba, ovo stavljanje veta ima za cilj da pomogne budućem razvoju pravosuđa na Kosovu.

Novinar: Svako od nas se slaže da nam je potreban drugačiji pravac i sistem i tome slično. Moje pitanje je kako je moguće da osoba koja ne može da prodje test nastavlja da radi još godinu dana?

Albeto Perduka: Postoji procedura, vi takodje morate uzeti u obzir da mogu postojati i pravni lekovi na prvu odluku da se osoba isključi, tako da je za ovu proceduru potrebno je vreme preduzimanja pre donošenja konačne odluke da se osoba isključi iz sprovođenja pravosudnih i sudskih funkcija. Shvatam da bi svi mi želeli da imamo sve jasno i da to bude odmah jasno, ali to je složena procedura i molimo vas pružite komisiji vreme da uradi svoj posao i donese konačnu odluku. Ne možemo očekivati i zahtevati od ove komisije da donese pravednu i hitnu odluku, u međuvremenu da bi se donela pravedna odluka sa veoma teškim posledicama po profesionalni život ljudi potrebno je vreme za bilo koga od nas uključujući i ovu komisiju. Izvinjavam se ovo je moj stav po ovom pitanju.

Živojin Jokanović: Hteo bih ne u prilogu odbrane kolega koji nisu prošli taj test, ali ima dve stvari, zakon o izboru i imenovanju sudije. Ovaj test je prvi put uveden sada nekome palo na pamet, da nam da jedan presek stanja, jednu sliku. Ja vam odgovorno tvrdim da znam sve te sudije jer ja sam 8 godina bio član sudsko tužilačkog veća i vodili smo disciplinske i sve moguće postupke. Dozvolite da kažem nešto drugo, ja imam već 56 godine vozačku dozvolu, srećom nikoga nisam usmrtio, niko nije dobio tešku telesnu povredu, osim nekih češanja banalnih. Ali sada kada bi ja radio test sa onima koji polažu danas bio bih sigurno slabiji od njih, jer u moje vreme i nije bilo testova za polaganje. Prema tome mi imamo zaista jedan atak ličnosti kod sudija. Ako ih sada pozovete da polože a vi imate 3 odgovora od kojih su sva tri moguća onda su slična, to vam je isto dali skretati levo ili dali skretati desno, ako nije znak može ovo može ono. Vreme je bilo ograničeno, ljudi nisu pripremani, niko nije davao odgovore unapred. Verovatno da to treba na neki ljudski način razrešiti da među njima koji nisu položili ispit. Ima vrsnih sudija koji su u praksi i etičari i stručnjaci dobri. Hvala i oprostite.

Novinar: Pitanje za gospodina Hila, koje će mehanizme ICO koristiti ukoliko se ne poštuje Ustav Kosova odnosno Ahtisarijev plan?

Stiven Hil: Hvala na pitanju. Kao što je poznato u Ahtisarijevom paketu i ustavu, ICO je pomenut kao međunarodna civilna kancelarija da nadgleda sprovođenje plana. Deo toga je ono što se dešava sada a to prvi mehanizam, pažljivo nadgledanje čime se bavi Vlada, tako da nadgledamo sve šta se dešava i ukoliko identifikujemo da postoji nedostatak u sprovođenju plana i kršenje plana kao što vi govorite postoji u Ahtisarijevom planu da se preuzmu mere, i možete videti da u samom planu on govori o svim vrstama kolektivnih mera da se taj plan sprovodi. Tako da postoji još uvek opseg stvari, naravno ideja je da se plan sprovede, ali budite sigurni da pažljivo pratimo šta se dešava i da nećemo upotrebiti rešenja koja su nam data u planu ukoliko zato postoji potreba da se tako nešto učini.

Andrija Igić - B92. Izvinjavam se unapred ako nisam obavešten. Koliko je i dali je EULEX uključen oko suzbijanja korupcije u pravosuđu?

Alberto Perduka: Znamo da je korupcija na Kosovu ključno pitanje, ukoliko prođete kroz zajedničku aktivnost da je 27 zemalja članica EU usvojilo kada su odlučili da započnu sa radom misije EULEX, da je borba protiv korupcije jedna od osnovnih ciljeva misije odnosno mandata same misije. Mi smo posvećeni da iskorenimo korupciju. Mora se finalizovati ovaj problem i iz tog razloga korupcija na pravosnažnom nivou je krivično delo za koje je moguće da sudije i tužioci EULEXa, ukoliko je od velike važnosti, preuzmu slučajeve kada je procenjeno da lokalno pravosuđe nije u položaju, u situaciji da se bavi takvim slučajevima. Tako da naše sudije i tužioci pod određenim uslovima, pravim uslovima, mogu da se bave slučajevima koji se odnose na korupciju i na neki način mogu da doprinesu efikasnijoj borbi protiv ovog fenomena. Postoji takodje druga i široka oblast u kojoj EULEX ima delatnost a to je zakonodavni nivo. Mi svi znamo da je za efikasnu borbu protiv korupcije potrebna su nam mnoga sredstva. Potrebni su nam dobre sudije i tužioci, dobro zakonodavstvo, kao i snažna saradnja od strane civilnog

društva. Moramo da poboljšamo etiku i to među svim zvaničnicima. Postoje mnogi uslovi, mnogi faktori koji doprinose efikasnoj borbi korupcije na zakonodavnom nivou. Imamo neke eksperte koji rade u odeljenju ministarstva pravde i oni doprinose u izradi nacрта dobrih zakona da bi dali snažan odgovor u borbi protiv korupcije. Mi radimo na zakonodavnom nivou da bi stvorili arsenal instrumenata koji mogu biti efikasni i snažni u borbi protiv korupcije. Smatram da ćemo biti u položaju da se posvetimo ovoj aktivnosti u budućnosti kao što smo upravo i započeli.

Andrija Igić - B92: Da li ste se do sada uključili u neki slučaj vezano za korupciju?

Alberto Perduka: Postoje neki slučajevi gde naši tužioci rade zajedno sa lokalnim kolegama, prateći pravila nadležnosti koje sam pomenuo ranije.

Novinar: Kada ćete doneti odluku o sudijama Ustavnog suda?

Alberto Perduka: Ja ću dati direktan odgovor. Veoma brzo u roku od nekoliko narednih dana. Ukoliko dozvolite ja bih želeo da postavim pitanje predstavniku komore, jer naravno kao odgovor želeo bih da se upoznam sa stavovima relevantnih akcionara. Vi ste pravnik, vi ste advokat. šta vi očekujete od sudija i tužioca EULEX-a. Šta očekujete od njih da bi imali sistem koji bi bio efikasniji i napredniji i koji bi u većoj meri poštovao fundamentalno pravo.

Živojin Jakanović: Moram da napomenem da sam ja advokat iz slobodne profesije registrovan u gradskoj komori Kosova. Nisam predstavnik niti predsednik Komore. Ne predstavljam ni Srbe ni Albance, ja nikoga ne predstavljam. Ako neko može da ima autonomiju da jedan čovek predstavlja autonomiju onda sam ja autonomija ili država. Niko me ne finansira, niko me ne pomaže, nikome ne polažem račune 10 godina radim i nisam naplatio ni jednu svoju odbranu od institucije UNMIK-a, kao ni od EULEX-a. Srbi nemaju para da me plate, ja živim od jedne penzije koju sam zaradio jer imam 56 godina radnog staža i 20 godina starosti iznad toga. Da odgovorimo šta sam ja očekivao od EULEX-a . Mislim da smo bliži rešenju, da smo bliži Evropi nego što smo bili bliži svetu, jer smo imali ljude iz 40 potpuno različitih sistema. Imali smo ljude iz sistema koji su nekog osudjivali na 770 godina. Ja bih voleo da me osude, ali i da izdržim. Imali smo presude iz sistema gde je pisalo da je za maloletnika najmanja kazna 10 godine zatvora za teško krivično delo i tako dalje. Evropa je mnogo bliska nama. Ja sam rekao da su propisi koji su vladali do dolaska ove misije, nisu bili ni srpski ni jugoslovenski pa čak i ako je bilo bivših 6 republika i dve pokrajine i tako dalje. Skup evropskog civilizacijskog znanja, mudrosti, pravne mudrosti francusko, austrougarsko, svetsko pravo. Mi smo sada došli u situaciju da se vraćamo 700 godina unazad. Ko je znao staroslovenski srpski jezik i Dušanov zakon zna šta je tačno Dušan zabranio. Kanon Leke Dukađinija pre 600 godina bio je toliko jasan, a mi sada napravimo zakon, pa sedne veće koje ne može da istumači i da stav koji treba zauzeti. Ono što očekujem jeste da se izvrši jedna dobra i temeljna revizija odredba koje smo brzometno i nepotrebno donosili, ponavljam, brzometno i nepotrebno. Nisu u pitanju jezičke barijere koliko su u pitanju suštinske izmene i ukoliko se to ne uradi nećemo mnogo odmaći od

problema u kojima smo. Drugo, malopre sam rekao da sada imamo mogućnost da napravimo dobar izbor kvalitetnih sudija, to nismo imali, recimo ako je neko bio 10 godina van sudskog sistema i odjednom postaje sudija. To sada može s tim što se mora poboljšati i materijalno stanje sudija i njihov nivo. Dozvolićete, kod sudija se dolazi kao u kafanu. Pa i u kafanu poštujuete konobara pa kažete dobar dan. Ovde je deplasiran sudija. Ja ću vam reći da zakon o imunitetu sudija kaže „u toku izvršenja službene dužnosti“. Pa on je uvek sudija, zar ja na ulici smem da ga psujem. Dakle položaj sudija u društvu treba podići na jedan zavidan nivo. Mi imamo nekakva nova shvatanja demokratije koje nam valjda stiže iz skupštinskih rasprava, nije to demokratija. Ako o tome govorimo onda Skupština treba da sprovodi demokratiju, a kod sudija nema demokratije, kakva demokratija, ili u policiji? Zakon neka propisuje moja prava kao građaninu a ne da se govori o nekakvom demokratskom dijalogu u policijskoj stanici. Dakle tu treba menjati stvari. Očekujem da se neke stvari uproste. Izmislili smo sad da nam treba neko da vam da punomoćje. Kosovo je preplavljeno falsifikatima. Ljudi koji su umrli valjda ih puštaju odozgo vikendom da potpisuju dokumenta. To je živi cirkus. Uvedena je praksa da se recimo advokatu traži punomoćje. Da mu neko overi punomoćje. I to overavaju Podgorica, Ulcinj, Jagodina i ne znam koji sve sudovi to ne overavaju. Ja sam pre neki dan imao punomoćje gde piše opštinski sud Rakovica. Molim vas, od kada postoji taj sud? Nikada nije postojao sud Rakovica. Ali ima originalni pečat, grb Srbije, sve je OK i u jednom sudu kod nas ovde na Kosovu je to prošlo. Pa prošlo je zato što referent za overu potpisa i rukopisa ne zna. Zašto tražiti, to je glupost jedna notorna, tu smo pomogli upravo ovo, korupciju, mito protekcijonizam. Zašto advokatu tražiti punomoćje. Gospodo kada meni neko donese overeno punomoćje, ja napravim promet nekakav, il napravim nešto što napravim, i ne može da me pozove tužilac na odgovornost. Zašto! Ja sam dobio punomoćje – overeno, ne znam ja ko je stranka. A ako bi ja sačinio sa mojim faksimilom, ja sam onda odgovoran, znamo koga treba goniti, a ovako ne znamo. Doneo mi jedan plavih očiju, crvenih cipela i završen posao... Dakle, mnoge stvari treba uraditi da se približi. Kako odgovoriti na pitanje, za 10 godina ne možemo da vratimo imovinu? Nije tačno. Ja ću donositi za deset dana 100 rešenja. Garantujem da će biti zakonita. Zašto! Ako je kažem da ova njiva nije moja, da je nisam kupio, kakav postupak da se vodi da je dislocira neko? Ne treba postupak. Jednostavno naložiti udaljenje, to važi za stan, to važi za poslovni prostor. A šta mi radimo? Ja vam tvrdim da je HPD sadašnja agencija za imovinu Kosova, njen prethodnik, napravio više materijalnog zla nealbancima nego svi Albanci Kosova, ne računajući 17. mart 2004. godine. Bez 17. marta. Zašto!?! Vi date saglasnost nekom tamo da vam izda stan. Date perfektno opremljen stan. Oni ga izdaju ili ne izdaju šta rade ne znam. Ne popišu stvari. Kad uđete u stan umesto nameštaja imate poskidani parket, ne dobijete ime kome su ga izdavali. Nemate nikakve zaštite u suštini. To su ona prava o kojima treba voditi računa. Inače mi političke delikvencije skoro da nemamo. Imamo zla koja nas prate, to su prateća zla, tokovi civilizacije, droga stigla u osnovne škole itd. Kosovu ne treba nikakav TMK i zaštitni korpus. Ja to tvrdim nikakva mu vojska ne treba, treba mu dobra policija i da bude policija centralno organizovana i da bude policajac, i da nije pečki policajac ili vučitrnski. Imate drugu stvar. U Vučitrnu, molim vas to je haos, šta je sa važenjem isprava. Ko može da izda pasoš koji važi u svetu, osim organi Srbije.

Lične karte, uslovno rečeno srpske lične karte i pasoše izdaju izmešteni organi republike Srbije, po rezoluciji 1244 SB, oni su samo izmešteni. Eno ih, rade u Nišu, rade u Kraljevu u Prokuplju itd. Šta se događa? I Albanci i Srbi uzimaju tamo lične karte i pasoše i ostalo. Ako mi vozačku dozvolu u Vučitrnu oduzimaju, kaže to ti je izdao paralelni organ. Koji paralelni organ? Pazite, to su stvari koje treba razrešiti na nivou. Ili uzmite, recimo, ja sam potpredsednik Crvenog Krsta Srbije. Vozače iz crvenog krsta zaustavljaju i uzimaju benzin na kantu od 20 litara. To je kanta goriva u rezervi za slučaj da vozilo ostane na putu bez goriva. Tu kantu goriva nama oduzima policija kao da sprečava nekakav veliki kriminal. A kriminal na drugoj strani cveta. Da vas ne mučim ja bih mogao o tome da pričam do sutra ujutru, ali suština je da moramo raščistiti šta je to što važi, koji postupak. Molim vas, kome treba izvod umrlih mlađi od 6 meseci. Zašto, zar neće umreti ponovo zaboga! Mnoge gluposti nas opterećuju. Vi ne možete da uzmete posedovni list, ako vam je neko na falsifikovanu dokumentaciju preveo imovinu na sebe. I vi hoćete da ga tužite, tražite posedovni list na njegovo ime, kažu donesite punomoćje. Pa kako da vam izdamo punomoćje. Skratiću! Mi možemo pričati o tome danima ali mislim da treba da se napravi sistem mera i urade prioriteta sta menjati u temelju.

Moderator: Hvala vam! Ovim bismo završili današnju debatu. Hvala svima što ste danas uzeli učešće u njoj.